Ч. 111 (11.452). Львів, середа 22. травня 1929. Ґебюрова оплачена готівкою. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Нічого не діється!

(Від нашого кореспондента.)

Варшава, 19. травня 1929.

Візьмете газету в руки, вона повна вісток із широкого світа. Колиж будете шукати їх із Польщі, то найдете „політичну хроніку" на 20 рядків, з яких половина належить до сфери здогадів. У будь-якій державі будь-якої частини світа державне та громадське життя тут багатше на події ширшого значіння, там бідніше, але всюди воно чимось зазначується, всюди дає матеріял до обсервацій для своїх і чужих громадян, дає тему до прилюдних словних і писаних міркувань. У Польщі треба пріти при пригадуванні собі важливих подій останніх днів-тижнів! Є у Варшаві публіцисти, для яких ушкварити „поліпа" на 200 рядків на „актуальну тему", це зїсти шматок хліба з маслом, а актуальних тем у них досить у кожній кишені. Сьогодні немає зпоміж них ні одного, який з лисої голови не рвав би волосків з розпуки, не знаючи про віщо писати. Наче серед канікули, коли 40-ступнева спека висушує державним діячам, політикам і всім рядовим смертникам утомлений мізок та сіє довкола лінивство, мир і тишину. Ба, але до канікули чейже ще далеко. Вправді входимо в третю декаду травня, але саме нова „атмосферична депресія", висловлюючися термінольогією ґеніяльних комунікатів ПІМ-а (Польськ. Інстит. Метеорол.), каже людям надягати на спину осіннє чи навіть зимове вбрання і турботливо глядіти вгору, чи не спадуть їм на ніс білі клаптики снігу. Далебі, завчасно ще до літніх ферій, а проте прийдеться таки мабуть шукати за „морськими вужами" у Вислі, як сензацією, гідною увіковічнення у газетній кореспонденції. Бо в травні 1929-го року у Польщі абсолютно нічого не діється!

Відкриття виставки у Познані — так, але ідея тої виставки зродилася поза урядом, мусіла пробивати собі за нього тернистий шлях і тому вона була і є імпрезою Познаня і від цілости суспільного життя у Польщі стоїть осторонь. Не торкається теж познанська виставка — бодай безпосередньо — актуальних загально-державних проблем, а коли про неї стільки розписуються усі польські газети, то це тому, що — не мають про ніщо інше писати! Бо чейже, не вважаючи на доконане 16-го ц. м. формальне відкриття виставки, вона ще на половину не готова, тому теж до неї ще ані публиці ані кореспондентам не спішно, а все те, чим газети переповнені, це офіціяльні комунікати реклямового характеру. Щож діється крім цієї виставки? Маршалок Пілсудський улаштує у Вильні „воєнну гру" зі своїми старшинами (так голосив комунікат у 2-ох рядках), міністр Квятковський поїхав на румунські роковини до Букарешту, міністр Залеський поїхав до Будапешту (чи теж з куртуазійною візитою?), уряд забрав із сойму 14 законопроектів п. Бартеля, Морачевського й Чеховича, міністр Матушевський рішив, що пашпорти в Польщі досить дешеві, так, що не треба знижувати їх ціни, у міністерстві внутрішніх справ ще 2 високі старшини покликані на дві високі посади, посли при нагоді відкриття познанської виставки дістали ще один поличник, а торговельний біланс приніс нових 107 міліонів місячного дефіциту. Чи і що прийде на місце звернених із сойму законопроєктів (м. і. 3-ох податкових, мешканевого, забезпечення робітників на старість і т. д.) не відомо. Чи, в звязку з цим, буде скликана літня надзвичайна сесія — теж невідомо. Заповіджена й тужно вижидана велика промова міністра торгу й промислу 16-го ц. м. у Познані з виложенням економічної програми уряду — зовсім не була виголошена. Пресовий референт із президії ради міністрів перестав давати пресі навіть комунікат про „день премієра", а пресові відділи й реферерти по всіх інших міністерствах тому називаються пресовими, що з пресою не мають нічого спільного (пардон: дотичні достойники читають напевне „Експреса Поранного" і може „Глос Правди" — це достаточне оправдання їхньої „пресової" посади). Повіяло знову вітром „урядової конспірації", який відгребав усякі старі дотепи на ту тему.

Адольф Новачинський каже, що нинішні правителі, як знавці воєнної тактики, пригадали собі тактику, відому читачам австрійських воєнних комунікатів: „...наші війська після побідного бою відірвалися від противника й завернули на давно приготовані позиції..." Прийшло „відірвання" від противника: цим побідником є ніби уряд, а цим противником ніби сойм. Очевидно, що „давно приготовані позиції" є — як на кожній війні — тайні і не вільно їх профанам розкривати. І тому можна досхочу собі голову морочити (хто не має кращого заняття) над питанням: якою буде нпр. податкова реформа, яка — всі це почувають — мусить прийти, нічого ніхто не видумає. Тому справді найкраще повірити в найновішу сплетню, що уряд скличе на один день сойм, щоби дістати повновласть на введення податкової реформи — декретом! І так у всіх інших справах...

Тому не майте, прошу, шановні читачі, жалю, коли у кореспонденціях із Варшави находите багато води, а мало риб. Бо, далебі, вірте не вірте, але — нічого у нас не діється.

І. Кедрин.

З воєнно-революційних часів.

Російські ревеляції про події на европейському Сході 1919—1920 р.

Російський (тепер еміґрантський) історик Мельґунов, що займається з насолодою історією найновіших революційних рухів на европейському Сході та боротьбою демократичних російських партій проти більшовизму, видав недавно книжку про свого приятеля Миколу Васильовича Чайковського, міністра закордонних справ „Северной Області" („Н. В. Чайковскій в годи гражданской войни"). „Северная Область" зі столицею в Архангельську була якийсь час тереном і захистом влади останків соц.-революціонерів, підтримуваних Анґлією і Францією. З кінцем 1919 р. Чайковський зі Савінковим робив деякі заходи в Польщі у тодішнього начальника держави Пілсудського. Йшло про те, щоби всі протибільшовицькі сили на сході Европи обєднати до спільної боротьби з червоною армією, з Польщею включно.

Протибільшовицькі провідники, а навіть відомий Радек, є того погляду, що на перепоні повного розгрому більшовиків став марш. Пілсудський. Червоні війська могли бути зовсім розпорошені над Дніпром, колиб поляки не звільнили були всіх доріг, що ведуть на північ. Це дало спромогу червоній армії здобути підсилення, доповнити засоби поживи і знову звернутися на полудне, спихаючи армію Денікіна в море. Так твердить у своїх споминах ген. Денікін. Зновуж комуністичний публіцист Радек-Собельзон у посмертній згадці про відомого польського комуніста Мархлевського також висловлює такий самий погляд. А саме він у найкритичнішім для червоної армії моменті удався до тодішнього начальника держави Пілсудського і переконав його, щоби здержав похід поляків і дав спромогу більшовикам побити Денікіна, бо розгром білоґвардейщини є в інтересі Польщі.

В грудні 1919 р. після ліквідації денікінщини розпочали переговори з Пілсудським соц.-революційні ватажки Чайковський і Савінков. Початково Пілсудський мав ніби то заявити Савінкову, що не може співділати з російською протибільшовицькою еміґрацією, бо вона реакційна а імперіялістична. З прибуттям Чайковського ситуація дещо змінилася. В днях 16.—20. січня 1920 р. переведено розмови між Пілсудським і Чайковським у приявї Савінкова. Пілсудський заявив представникам лівої російської еміґрації, що готов дати їм поміч, якщо вони порозуміються з польськими соціялістами і народовцями. Чайковський зазначив, що із розмови з ними „ніколи нічого не виходило". Іншої думки був Савінков. Він допускав можливість порозуміння, але вимагав, щоби Пілсудський, якщо хоче допомогти Росії, не підтримував Петлюри. Пілсудський здивувався, бо коли Петлюра бореться проти більшовиків, то дивним виглядає таке бажання есерівських представників. Опісля нач. держави Пілсудський розвинув два свої пляни: великий і малий. Великий плян мав би обіймати союз всіх народів б. російського цісарства проти більшовиків та самоозначення їх волі. Малий торкався порозуміння між Польщею й Росією щодо плебісциту на Литві і Білорусі. Пілсудський мав говорити: „Польський нарід може вложити своє діло в загальну працю йдучи по своїй **національній дорозі,** коли посувається в тім самім напрямі, в якім крутиться велике колесо". Колиб не повівся великий плян, тоді Польща обмежиться до малого.

Дальший зміст діяльогу між Пілсудським і Чайковським (поданий Мельґуновим у скороченні на основі записок Чайковського) торкається границь Польщі на сході, покладення на старих методах, наклонення „інородців", щоби не обстоювали незалежности, справи примирення українців з Росією і т. і. Пілсудський мав заявити, що союз Польщі є можливий тільки з демократичною Росією. Вислідом тих розмов було створення савінківських відділів у часі польської офензиви проти більшовиків у 1920 р.

Та важним є тут твердження Денікіна з одного боку і Радека з другого, а посередньо й Чайковського (тепер за посередництвом Мельґунова), що Польща в 1919 р. допомогла більшовикам до побіди над ріжношерстим протибільшовицьким „обєднанням".

Преса маршалківського табору (варшавський „Курєр Поранни") подає в сумнів записки Чайковського і висновки (на їх основі) Мельґунова, а обвинувачення Денікіна і твердження Радека називає просто „буйдами". Хоч одночасно та преса зазначує, що

„Польща не лише не мала найменшого інтересу брати участи в тій контрреволюційній комедії, але не могла не мати враження, що та комедія є звернена не так проти більшовиків, як проти міжнародного устійнення східніх границь Польщі".

Мовляв, Льойд Джордж підтримував боротьбу ріжних російських таборів проти більшовиків в часі мирової конференції в Парижі, щоби через відсутність Росії на тій конференції не виносити ніяких рішень про землі б. російської імперії, а тим самим не обговорювати східних границь Польщі. Тому Анґлія підтримувала Колчака і Денікіна, як представників старої Росії, а Савінкова і Чайковського як недобитків короткого демократично-республиканського періоду.

Все це не покривалося з інтересами Польщі, яка вела свою окрему гнучку політику, змагаючи до виборення на сході корисних для себе границь.

Комуністична преса в світі.

Її наклад і поширення.

Білоруська газета „Звезда", що виходить у Мінську, орган центрального білоруського та міського виконавчого комітету комуністичної партії Білоруси, опублікувала цікаві статистичні дати про „комуністичну пресу на всій земській кулі".

На першому місці щодо поширення комуністичної преси стоїть Німеччина. В Німеччині виходить тепер 43 щоденні комуністичні газети з накладом 400 тисяч примірників і 15 тижневих та місячних комуністичних журналів з накладом 9.000 примірників. Найбільше поширеною комуністичною газетою в Німеччині є офіціяльний, центральний орган німецької комуністичної партії „Роте Фане".

На другому місці щодо накладу ґазет стоїть Франція. Там виходить 4 щоденні комуністичні газети з накладом 250 тисяч прим. та кілька комуністичних журналів з накладом 150 тис. примірників. Найбільше поширеною ґазетою є офіціяльний орган комуністичної партії Франції „Ліманіте". По ній іде антимілітарний орган „Касарня" та орган французького комсомолу „Молодий Більшовик".

На третьому місці в Европі стоїть Чехословаччина, яка має 80 тисяч накладу щоденних комуністичних ґазет і 140 тисяч накладу 30 тижневих та місячних журналів.

Далі йдуть Швеція (5 щоденних газет з накладом до 20 тисяч прим. і 1 журнал з накладом 30 тисяч), Норвеґія (40 тисяч накладу), Анґлія (30 тис. накладу), Швайцарія (17 тис. накладу), Бельґія (14 тис.).

Гірше стоїть справа — пише „Звезда" — в країнах „білого "терору — там виходять лише невеликі нелеґальні газети та журнали. В Польщі виходить 12 нелеґальних ґазет та журналів, у Латвії 6 (10 тисяч накладу), у Фінляндії 3 (6 тис. накладу), в Естонії 6 (8 тис.), у Литві 5 (6 тис.). Ряд нелеґальних ґазет видає комінтерн в Італії, Югославії, Греції, Болгарії.

Виходять комуністичні ґазети також по інших частинах світу. Наприклад в Арґентині є 5 комуністичних ґазет та журналів з накладом 30 тис. прим., в Уруґваю 3 з накладом 15 тис. та кілька у Злучених Державах. В Австралії виходить один журнал, в південній Африці теж один.

В Азії на першому місці стоїть Японія. Там виходить 7 комуністичних ґазет та журналів з накладом 60 тис. прим., а в інших азійських країнах виходять головно комуністичні відозви.

Сила друкованого слова.

Йосиф Пілсудський про цензуру.

Пепесівська преса, в останніх часах досить часто конфіскована (або „занята" на основі нового пресового закону) любить від часу до часу приводити міркування на тему свободи преси Йосипа Пілсудського з тих часів, коли він був іще редактором нелеґального „Роботніка" або й пізніших, на всякий випадок із передтравневої доби.

Недавно „Роботнік" подав на своїх сторінках характеристичний уривок з книжки Й. Пілсудського під титулом: „Революційна боротьба в російській займанщині", який варто подати до відома також нашим читачам:

„Друковане слово в сучасних громадянствах є загально признаною могутністю. Його поступами, його розвитком, його поширенням деякі мірять силу, овоч і стан цивілізації та культури. А як ми, поляки... стоїмо під тим оглядом? Відповідь легка. Досить уявити собі людей, що не мають права читати несфальшованої історії свого народу; досить бачити твори наших співців покалічені брутальною рукою цензорів; досить подумати, що істнує громадянство, в якому політичні партії або є позбавлені права істнування, або — в найкращому випадку — засуджені на промовлювання потворною, невільничою мовою Езопа; досить уявити собі, що широка, така болюча для нас діяльність уряду не може зовсім підлягати публичній критиці — а часто звичайному обговоренню; досить того всього, щоби знати, як невідповідаючим вимогам громадянства є стан леґального друкованого слова, як понижуючо виглядаємо в порівнянні з іншими народами".

До цього колишнього становища марш. Пілсудського зайвим було б и що-небудь додавати.

Свято львівських міщан.

Традиційне свячене у „Міщанському Брацтві".

Львівське „Міщанське Брацтво" проявляє останніми літами досить живу та рухливу діяльність. Сконсолідувавшись внутрішньо у Львові, воно поширює свою організаційну діяльність і серед міщанства на провінції. В неділю, 19. травня ц. р. влаштувало воно у салі „Пласту" традиційне свячене, яке зробило на всіх учасників незвичайно додатне враження. Свято почалося в 12. год. в полудне. Акту свячення доконав о. прал. і пос. **Л. Куницький.** По відправі зложив він побажання на руки голови „Міщ. Брацтва" дир. **М. Заячківського,** який подякував за привіт і побажання та поділився з о. Куницьким і всіми присутніми свяченим яйцем.

Потім засіли гості і члени товариства до спільного стола. Перший промовив голова „Рідної Школи" радн. **І. Кокоруда,** а далі промовляли по порядку голова Українського Національно-Демократичного Обєднання пос. д-р **Дмитро Левицький,** ред. **Мик. Голубець,** дир. **Мик. Заячківський, о. Мякий** (делеґат від перемиської філії „Міщанського Брацтва"), **Петро Сенюта, Амброз Березовський** (голова Народн. Організації Українців м. Львова), **Олексин** (Сокіл III.), **Степан Гевак** („Зоря"), **Гануляк** (голова „Союзу Україн. Купців), і о. прал. **Л. Куницький.** Офіціяльну частину свята закінчив голова Т-ва дир. **М. Заячківський,** дякуючи присутнім за участь у святі.

Між промовами співав хор (давна „Сурма"). Між присутніми бачили ми крім членів „Міщанського Брацтва" представників усіх наших центральних установ, делеґацію від перемиської філії в числі 2 представників і представників української преси. Свято закінчилося дружньою товариською гутіркою та показало нам, що наше міщанство консолідується та набирає тієї сили, яка така необхідна для нас в житті та організації наших міст.

Загальний Зїзд „Рідної Школи".

В понеділок 20. ц. м. в год. 8. рано почав свої наради Звичайний Загальний Зїзд „Рідної Школи" в салі Муз. Інституту ім. Лисенка. Зїзд попередило богослуження за померших членів т-ва в Успенській церкві. В год. 11. рано було на салі 204 членів-делеґатів з правом голосу і кількадесять гостей на ґалерії. При окремім столику засіли справоздавці української преси. Представника влади цим разом на салі нема.

Зїзд отворив голова „Рідної Школи" дир. Ілля Кокоруда довшою промовою, після чого вибрано президію зїзду в такому складі: дир. Ілля Кокоруда — голова, проф. Омелян Терлецький і о. Леонтій Куницький — заст. голови, пос. Мих. Струтинський — член президії (в заступстві неприсутнього секретаря п. Теодора Мартинця). Секретарі зїзду: Іван Герасимович і Ярослав Кузьмів.

Зараз після вибору президії розгоріла завзята дискусія в справі порядку нарад, запропонованого Головною Управою. Частина членів домагалася усунення з програми Зїзду 15 точки (зміни статуту Т-ва), за чим побивалися головно дир. Крушельницький і ред. Коберський. За полагодженням цеї справи на нинішньому Зїзді промовляли м. ін. о. прал. Куницький, д-р Ваньо, д-р Венґльовський і пос. Струтинський. Вкінці по 2-годинній дискусії принято внесення пос. Струтинського, щоби Зїзд перейшов до дневного порядку над внесенням дир. Крушельницького і ред. Коберського та відбував наради згідно з про-

Відкритий лист

посла Івана Власовського до митрополита Варшавського і Волинського Діонисія*).

Ваше Блаженство!

Постановою Синоду Православної церкви в Польщі на засіданні 15. квітня ц. р. під Вашим проводом і з Вашої ініціятиви відлучено від церкви д-ра Арсена Річинського. Повний текст цієї постанови, уміщений в синодальному органі „Воскресное чтеніе" (ч. 17. з ц. р.), не дає сумніву в тім, що д-ра Річинського відлучено від церкви як провідника українського церковного руху в православній церкві у Польщі. Бо „досажденіе своему епископу" з боку д-ра Річинського, і не тільки його, а й цілого ряду інших осіб і на протязі вже ряду літ, випливало єдино з високо-ідейних мотивів здійснити незаперечене ні наукою православної церкви, ні її канонами право українського народу на свою національну церкву в ряді православних церков. У боротьбі з цим ідейним церковно-національним рухом противники його використали формальну для них можливість приноровити „найвищу кару" — відлучення й анатеми.

Та не в цій площині маю я намір підійти у даній листі до постанови Синоду. По своїй суті ця постанова знайде відповідь у дальшому житті православних українців під Польщею. Мене вразило в тій постанові Синоду слідуюче: Я досі думав, що все, що виходить публично від архипастирів, повинно бути пронято духом правди, фактичної і моральної, а тим більше таким духом правди повинен відріжнюватися такий акт, як відлучення християнина від церкви, зате, що він відійшов нібн від „пути істини" і тим допустився, кажучи словами синодальної постанови, „хули на Духа святого".

І саме цей акт „Опредѣленіе св. Синода об отлученіи от церкви и анафематствованіи проживающаго в г. Владимирѣ лѣкаря Арсенія Річинскаго", підписаний Вами, як головою, а архієпископами Өеодосієм, Александром і Алексієм, як членами, вразив мене як документ під оглядом духа його правди. Не маю заміру дати під цим оглядом вичерпуючу оцінку названого синодального акту; думаю, що в свій час це буде зроблене. Я хочу пригадати Вашому Блаженству, а до загального відома подати деякі, широкому громадянству невідомі, факти, при чому, річ ясна, поношу цілковиту відповідальність за всі свої слова і за правдивість у передачі фактів.

У постанові Синоду про відлучення від церкви д-ра А. Річинського говориться: „Єго Блаженство, ради сохраненія церковнаго мира, еще раз проявил свою любовь и прощеніе самочинным руководителям украинскаго церковнаго движенія, пригласив себе в Варшаву 1-го іюля 1928 г. состав Церковнаго Комитета, во главе с Речинским, с целью сделать попытку ввести украинское движеніе в законное русло, а в августе того же года Єго Блаженство пригласил в состав Митрополитальнаго Совета, в числе представителей украинской общественности, г. Речинскаго. Но и эта попытка владыки-митрополита смягчить окамененную душу Речинскаго и научить его православно пети Богу аллилуіа не только не дала желательных результатов, а напротив окрылила г. Речинскаго с новой силой повести свою разрушительную работу в отношеніи православной церкви и ея законной іерархіи... І далі: „Речинскій проявил явное ожесточеніе и неисправимость в своих злых и вредных побужденіях и действіях, не оценив милостиваго отношенія к нему своего архипастыря, предоставившаго ему возможность, в порядке крайняго снисхожденія, легально и плодотворно сотрудничать с законною церковною властю в составе Митрополитальнаго Совета" (Воскресное чтеніе ч. 17. з ц. р. стор. 264—265).

Видно, що цему моментові — конференції 1. липня 1928 р. і введенню до Митрополитальної Ради представників від українців, а в тому числі і д-ра Річинського, надається постановою Синоду велике значіння в історії відносин митрополії до українського церковного руху взагалі, а до провідника руху д-ра Річинського зокрема. І дійсно цей момент міг би стати переломовим, та він не став таким, а все те, що говориться про нього в постанові Синоду, є специфічним для семинарської реторики, а далеким від правди і розрахованим на „неграмотних", забуваючи, що до Митрополитальної Ради від українського громадянства входило шістьох з вищою освітою, а один зі спеціяльною педаґоґічною.

Перш усього — якою була в дійсности „попытка смягчить окаменную душу" Річинського і „научить його православно пети Богу аллилуіа"? Я був тим, через кого велись переговори в цілях наладнання порозуміння з провідниками українського церковного руху. Чи пригадуєте собі, Ваше Блаженство, що звернувшись до мене з проханням дати список осіб, котрих Ви запросили би на нараду 1. липня 1928 р., Ви висловили саме відносно д-ра Річинського своє небажання мати його на тій нараді? І тільки моя впертість і доводи, що присутність д-ра Річинського буде найкращим доказом щирости митрополії

*) **Від Редакції.** Нині даємо на сторінках „Діла" місце відкритому листові посла Івана Власовського до православного митрополита Дениса. Робимо це тому, що досі ніхто з православних українців не займався на сторінках нашого органу справою анатеми, якою обложено д-ра Річинського, видатного діяча у церковній ділянці на Волині. Посол Власовський компетентний забрати прилюдно слово в цій справі тому, що був заступником голови українського Церковного Комітету на Волині, головою луцького церковного зїзду у 1927 р. і робив останніми часами заходи для наладнання мирного співжиття провідників українського православного руху Волині з варшавською митрополією. Накінець містимо цей лист посла Власовського ще й тому, що справа, якій він присвячений, має ширший громадський і національний засяг.

грамою, предложеною Головною Управою. За внесенням пос. Струтинського голосувало 104 делегати, за внесенням, щоб усунути з денного порядку зміну статуту Т-ва, 45 гол. Ці голосування забрали знов дуже багацько часу.

Опісля секретар Зїзду п. Ів. Герасимович відчитав протокол Зїзду „Рідної Школи“ з 1928-го року, який принято.

З черги зачалася знову довжезна, іноді дуже горячкова, а навіть бурлива дискусія в справі вибору комісії-матки. Поставлено дві лісти. На першій поставленій сел. Загульським, були: Ділич Іван, д-р Ревюк Володимир, п-ні Білякова, о. Пшепюрський, Іван Корчинський, Степан Похмурський і о. Навроцький. На другій поставленій проф. Яворовським, були: Константина Малицька, о. Яворський (з Рогатинщини), дир. Кузьмович, проф. Домбровський, п-ні Блажкевич, д-р Новодворський, ред. Мудрий, ред. Коберський і учит. Вахнюк. Колиж показалося, що ред. Мудрий поставлений без його відома (не був делегатом ні взагалі на салі!), а п-ні Малицька, о. Яворський і дир. Кузьмович зголосили свою резиґнацію, цю лісту доповнено учит. Зубреєм і п-нею Білецькою. Були ще й інші внесення, а саме внесення дир. Данниша, аби до першої комісії увійшов іще дир. Макогон зі Станиславова, внесення представника студентства п. Кравцева, аби до комісії-матки вибрано двох представників студентства (Габрусевича і Сенева) і внесення дир. Крушельницького, аби комісія-матка складалася з 18 членів (себ-то всіх поставлених). По довгих перипетіях, по менше або більше демаґоґічних виступах ріжних делегатів вибрано вкінці (після кількох голосувань!) комісію-матку в складі, поставленому п. Загульським (ліста перша). За цею лістою заявилося 109 присутніх. За лістою поставленою п. Яворовським, голосувало 56 присутніх. Дискусія і голосування над цією справою забрали знову дві години часу.

В год. 1. приступлено нарешті до найближчої точки — звіту Гол. Управи, що його зложив пос. Струтинський. Після того присутні вислухали рефератів про стан народніх шкіл і захоронок „Р. Ш.“, про стан семинарій і ґімназій „Р. Ш.“, а вкінці про стан фахових шкіл „Р. Ш.“

Год. 4. попол. Зїзд триває далі.

Вибір Головної Управи „Р. Ш.“.

В 7. год. вечером вибрано нову Головну Управу Т-ва. Головою вибрано знову радн. **Іллю Кокорудза**, за яким заявилося 108 присутніх (проти 5, решта здержалася). Членами Головної Управи стали: о. мітр. Базюк, о. кан. Гриник (Перемишль), сен. Децикевич, дир. Данниш (Станиславів), п-і Федорчакова Софія, Яворський Омелян, сел. Загульський Микола, Терлецький Омелян, Мартинець Теодор, Корчинський Іван, д-р Коновалець Мирон, дир. Кузьмович (Дрогобич), о. д-р Лятишевський Іван (Станиславів), Домбровський Августин, д-р Кисілевський Кость, Струтинський Михайло, учит. Похмурський, п-і Селезінкова (Радехів). Заступники: д-р Залужний Осип, Ластовецький Микола, Манько Василь, о. Навроцький Василь, Пачовська Олександра, Лежогубська Ірина. До Контрольної Комісії увійшли: Кисілевський Маркіян, Мороз Микола, Филипович Іван, Стернюк Іван, Кубаєвич Василь; заступники: Ґебус Методій, д-р Цимбалістий Павло. Розємний суд: о. Бучацький Олександер, д-р Ревюк Володимир, д-р Левицький Дмитро, д-р Левицький Кость, Сосновський Роман.

Промова Рикова.

Посол Патек вийшов зі салі.

Дня 20. травня отворено у Москві 14-ий всесоюзний зїзд рад під головуванням Калініна. Заповіджена промова Рикова стягнула представників дипльоматичного корпусу і закорд. преси. Двогодинна промова Рикова присвячена була закордонній політиці. Дня 21. травня Риков говоритиме про діяльність рад. влади в інших ділянках. Передовсім гострий був уступ промови, що торкався Англії та Ліги Націй. Довше задержався Риков біля Польщі, зазначив, що СРСР хоче добрих і трівких сусідських взаємин із Варшавою. Згадав про зроблене свого часу предложення про неаґресію. На слова Рикова: „Колиб ми мали битися з Польщею, то будемо битися ретельно“ — саля зареаґувала оплесками. В тій хвилі присутній на зїзді польський посол Патек вийшов зі салі.

Риков про свободу віри.

В промові на 14. всерос. зїзді рад Риков торкнувся теж антисемітизму та свободи віри. Вважаючи антисемітизм висловом експльоатації, Риков сказав м. і.: „Таку експльоатацію, ворожу для жидів, годі толерувати в наших радянських умовинах. Кожний працюючий, якоїнебудь національности, є повноправний горожанин Союзу. Зміряємо до здійснення братерства працюючих. Ворогом нашим може бути лише „непман“, „кулак“ жид чи русский. Ми є за поборюванням религії, але не гадаємо приноровлювати ніяких засобів насилля адміністраційного характеру, навпаки наша конституція признає свободу віри. Правдою є, що деколи практикуються почасти засоби насилля в боротьбі проти релігії. Та це відокремлені випадки“.

Як інформують представники Жид. Тел. Аг. з півурядових кол, теперішній зїзд рад ухвалить поправку до радянської конституції, на основі якої офіціяльно забезпечена буде свобода віри та протирелігійної пропаґанди.

—o—

Конференція малої антанти.

Дня 20. травня приїхав у Білгород Бенеш із жінкою. З міністром приїхав шеф кабінету та секретар. На двірці витали Бенеша заступник міністра закорд. справ Кумануді та ром. мін. закордонних справМіронеску. Перші збори цих міністрів були в 11. год. Перед конференцією мін. Бенеш і Міронеску прийшли до королівської палати, де зложили свої візитівки. Після засідання мін. Бенеша приняв король, а потім Міронеску. На сніданні були три міністри, дипльомати та кількох урядовців білгородського мін-ства закордонних справ.

—o—

Землетруси.

З Ангори прийшла вістка, що 19. травня землетрус навістив місцевість Сусісері. Завалилося 950 домів. Є 39 людей вбитих, а кількадесять ранених.

Дня 20. травня біля Букарешту відчули підземні тремтіння. Шкід не було.

Пожежа нафти.

У Румунії на стації Тімушул вискочив зі шин поїзд цистерн із нафтою. Нафта запалилася. Чотирьох людей згоріло в полумі, трьох було тяжко ранених.

—o—

Фр. старшини у „Цепеліні“.

Француський міністр летунства Ейнак приняв запрошення д-ра Екенера, який предложив пятьом француським старшинам-летунам відбути подорож „Цепеліном“ до Фрідріхсгафену. Нові мотори для „Цепеліна“ прийшли вже до Тульону.

—o—

Хмаролім у Борщівщині і Бережанщині.

Над Борщевом перейшла буря з хмароломом. Борщівський потік замулив городи та заподіяв великі шкоди. Загальна шкода виносить ок. 40 тис. зол. Над Сарачуками та Потуторами (Бережанщина) перейшов хмаролім. Зливний дощ заподіяв великі шкоди в полі, а подекуди зовсім знищив засіви.

—o—

Зі спортового життя.

Мистецтва Ліґи:

Краків. Ґарбарня-Варта 3:2 (2:1).

Окружні мистецтва:

Стрий. Поґонь (Стрий) — Україна 3:2 (1:2).

змінити своє відношення до українського церковного руху, довели до того, що д-р Річинський попав у список. Нарада 1. липня відбулась. В числі 7 осіб, котрих Ви погодилися ввести як представників українського громадянства до складу Митрополитальної Ради, був і д-р А. Річинський. Чи пригадуєте собі далі, Ваше Блаженство, як у розмові з 17. VIII. 1928 р. Ви заявили мені, що д-ра Річинського не введете до Митрополитальної Ради і то не через „камінь на його душу“, а з тої причини, що представники РНО (Русское Народное Обєдиненіе) домагаються від Вас введення до Ради Евг. Комаревича з Володимира. Буквальні Ваші слова: „они всѣ как умирают, как влюбленные, какіе в Комаревича настаивают на его включеніи, а я не хочу этого, так как из Митрополитальнаго Совета получится тогда балаган, а не приглашая Комаревича, не могу ввести и Ричинскаго, как его антипода, все равно как Хруцкій антипод Серебрянникова“. І я Вам сказав тоді, що найправдоподібнійше наші представники на сесію Митрополитальної Ради (призначену на 22. VIII. 1928 р.) не являться, між іншим і з причини недодержання умови щодо запрошення до Ради д-ра Річинського.

Одначе на нашій нараді, на котрій був присутнім і д-р Річинський, вирішено на сесію Митрополитальної Ради їхати, у зрозумінні великої ваги справи і в остаточно невтраченій, хоча і значно знов підірваній, вірі в зміну курсу митрополії у відношенні до українського церковного руху.

22. серпня 1928 р. розпочалася сесія Митрополитальної Ради, а того-ж дня вечером архієп. Олексій, на доручення Вашого Блаженства, просив мене викликати телеграмою д-ра Річинського на сесію Ради. На моє здивовання, чим пояснюється така раптовна зміна, дістав я відповідь, що введений вже до Ради і Комаревич. Комаревича не треба було викликати до Варшави, бо він, як виявилось, вже біля трьох днів перебував тут з якоюсь делеґацією, яка домагалась, щоби його ввести до Митрополитальної Ради; ранком 23 III він вже сидів на засіданні. Я відмовився викликати д-ра Річинського за своїм підписом, вимагав підпису Вашого Блаженства. Ви на те не погодилися, і д-р Річинський був визваний за підписом арх. Олексія, але вспів прибути тільки на останнє засідання. Так Комаревич, референт церковної справи в РНО, втягнув за собою до Митрополитальної Ради д-ра Річинського. Отака є історична правда отого в синодальній постанові „милостиваго отношенія (до Річинського) архипастиря, предоставившаго ему возможность легально и плодотворно сотрудничать с законной церковной властей в составѣ Митрополитальнаго Совета“.

Переходжу до передачі подій того часу в їх цілому, як одної зі сторінок в історії українського визвольного церковного руху. Перш за все неправдою є в постанові Синоду, що до Варшави на 1. липня 1928 р. запрошений був „состав Церковнаго Комитета“, бо це булоб 27 осіб, а запрошених було 12, з того 6 не належало до Церковного Комітету. В розмовах Ваше Блаженство зовсім оминали цієї назви, кажучи про представників українського громадянства, а не про Церковний Комітет, котрого німби далі бажали не визнавати.

Постанова Синоду каже далі, що нарада з 1. липня 1928 р. була проявом „любви и прощенія самочинным руководителям украинскаго церковнаго движенія“, спробою ввести той рух в „законное русло“, „ради сохраненія церковнаго мира“. Надзвичайно цікаво — чому любов і прощення і старання про церковний мир прийшли аж по році після українського церковного зїзду (5—6 червня 1927 р.) і прийшли в момент, коли український церковний рух не був таким аґресивним, бо переживав хвилю ослаблення? Акт архипастирів не каже правди, і тому мушу пояснити ту „любов“ до церковного комітету. Переговори зі мною в ціли навязання контакту з „самочинными руководителями украинскаго церковнаго движенія“ і скликання їх на нараду 1. липня 1928 р. були розпочаті внаслідок листа до Вашого Блаженства міністра ісповідань і освіти Добруцького, в котрому міністр унормування правних відносин між православною церквою в Польщі і державою узалежнював передовсім від вироблення церковною владою такого статуту внутрішнього життя православної церкви в Польщі, котрий узглядняв би „місцеві“ традиції і звичаї (іншими словами українські, білоруські), знищені Москвою, а також радив Вашому Блаженству, щоби Ви відносно цього статуту і взагалі внутрішнього положення в церкві засягнули думки поважних осіб і знавців місцевої церковної традиції. Смію пригадати Вашому Блаженству, що на нараду 1. липня 1928 р. запросили Ви через мене не „самочинных руководителей украинскаго церковнаго движенія“, а якраз тих поважних осіб, про котрих писав Вам у листі міністр Добруцький і в котрих Ви шукали оперття при тих „політичних“ обставинах, в яких тоді знайшлися, а зокрема як керманич відділу православної теольогії при варшавськім університеті. А чи можнаб опиратися на „самочинцях“?

Далі. Майже напередодні з 1. липня 1928 р. міністр Добруцький уступив: на його місце прийшов міністр Світальський. Ситуація була неясна: чи потрібні далі думки поважних осіб і оперти на них, чи може вже можна обійтися без них? Але події вже розвивалися. Тому липнева нарада відбулась. Ваше Блаженство були провідником на нараді, що зазначено в протоколі наради. Одначе на другий чи третій день протоколу цього Ви не підписали як провідник (предсідник), а написали тільки „читал“ і — підпис, щоби потім сказати, як і казали мені нераз, що Ви тільки слухали, а не вирішували разом з нами. Та так не було. І що-ж Ви перевели в життя з постанов тієї *спільної* наради? Вислано архипастирське послання в справі української відправи по церквах? Але замісць „точної і обовязуючої інструкції“ для руководства духовенству (п. II. протоколу) післано „сопроводительную бумагу“ при посланні, котрою те послання анулювалось! Введено представників українського громадянства до Митрополитальної Ради? Як було введено д-ра Річинського, я вже оповів. Пригадаю також, що Ри-

НОВИНКИ

— **Земельний Банк Гіпотечний С. А. у Львові вул. Підвалля ч. 7.** переніс свої бюра з днем 16. травня ц. р. до власної камениці **при вул. Словацького ч. 14.** Числа телефонів; 75—32, 3—82 і 52—92 (Дирекція). 4—5 2020

—Резервісти покликані на вправи. Піхота від 3. червня до 14. вересня; ловзи від 10. червня до 20. липня, кавалерія від 1. до 20. липня; артилерія від 3. червня до 31. жовтня; летуни від 3 червня до 14. вересня; самоходи від 12. серпня до 21. вересня; звязкові відділи від 5. серпня до 14. вересня; служба здоровля, інтендантури та ветеринарійна від 5. серпня до 17. вересня; жандармерія від 3. червня до 13. липня; воєнна маринарка від 1. червня до 11. вересня. Вправи тріватимуть чотири тижні. Хто хоче бути звільнений від вправ цього року, повинен внести прохання до ПКУ (повітова команда доповнень (узупелнень) на два тижні перед початком вправ. Мотивом звільнення може бути: поважна недуга, важні родинні події, наукова подорож, стверджені доказами. Резервістів не будуть повідомляти окремо, лише загальними плякатами.

— У Великів Голоску давнішими роками поставила громада біля громадського джерела фігуру, при якій досі українська й польська молодь збиралася наперемінну та співала побожні пісні. З обох боків не було досі ніякої зачіпки. Щойно в середу 15. ц. м. деякі місцеві польські шовіністи не стерпіли, як може українська молодь співати біля громадської фігури. Місцеві „стшельци" з допомогою замарстинівських напали з камінням на українців та побили одного мущину й одну жінку. Зновуж місцевий громадський уряд, обсаджений поляками, після цієї бійки замісць покликати до відповідальности напасників, переводив ревізію при помочі поліції серед спокійних членів місцевої читальні „Просвіти".

— Смерть співачки. У Берліні померла в 81 р. життя німецька співачка Лілі Леман, одна з найбільших і найбільше всесторонніх артисток минулого століття. Ще 10 літ тому давала вона свій останній концерт, зберігаючи свій голос і молодечий вигляд, мов Баттістіні. Вона мала кольоратурний голос і почала свою славу в Байрайті ще під проводом самого Вагнера. Її великий темперамент довів її до конфлікту з дирекцією берлінської опери і вона виїхала до Америки, де почала дійсну співацьку карієру, вийшовши там одночасно замуж за тенора Павла Каліша. Її найкращі ролі були: Ізольда, партії в операх Вердія та Моцарта і в Бетовена „Фіделіо". Кожна з її роль була простудіована до найменших подробиць і передана з рідким мистецтвом.

— Забави австрійських урядовців. У відомім лічничім місті Бадені, в околиці Відня, поліція відкрила досить небуденну організацію. У пивниці одного міського радного був влаштований бар для сходин потайного товариства кокаіністів, якого членами були і жінки. Коли поліція ввійшла туди, застала чимало осіб в одязі Адама та Еви. Арештували 23 особи, між якими є люди на дуже поважних суспільних становищах.

— Ріжні вістки. Одна божевільна жінка у Відні процесувалася з усіми своїми знайомими та сусідами так довго, заки суд не зорієнтувався, що треба її посадити в домі божевільних. — Мати вбитого великого німецького політика Вальтера Ратенава видала в 3-ох томах його листування, лише в 100 примірниках. — З помешкання англійського консуля в Берліні злодії винесли дорогоцінности в білий день, заявивши службі підчас його неприсутности, що прийшли на замовлення перевести дезинфекцію.— Шведська княжна Інгріда має вийти замуж за одного з трьох синів англійського короля. — Відомий німецький письменник Бруно Франк, жонатий з донькою відомої артистки Фріці Массарі — розводиться. — Французькі знавці оцінили дорогоцінности перської корони на великі міліони; славний камінь Даріда-і-Нор є, на їх думку, взагалі „неоцінений". — В околиці Фльоренції найшли у землі етрурійську вазу, вимково мистецького зразка, зроблену на кілька століть перед Христом.

— Небажаний життепис. Недавно одна англійська видавнича фірма повідомила про підготовлюване видання життепису англійського короля, написаного одним із членів королівського дому. Книжка почала друкуватись. Тимчасом король, якому передали коректорську відбитку частини книжки до прочитання, висловив побажання, щоби книжка не появилася, тому, що в ній є неприємні подробиці про приватне життя членів королівської рідні. Видавництво стримало друк книжки і зірвало умову з видавництвами в Америці та Австралії, що хотіли її перевидати.

— Париський процес. У найближчих днях почнеться в Парижі процес дирекції одного мюзікголю проти своєї артистки Сімони Сабар, лавреатки конкурсу краси. Дирекція театрику подала в суд красуню за те, що вона не додержала умов контракту, бо не хотіла виступити на сцені в занадто прозірчастих сукнях. Чисто париська історія!

— Діявольська шафа. У Берліні виставили на прилюдну ліцитацію шафу Люкреції Борджія, де містилася збірка отрут відомої отруйниці. Ця шафа має 400 літ і небуденну історію. Кардинал Фердинанд де Медічі жертвував її на початку минулого століття цареві Миколі І. з вдячности за охорону католиків у Росії. Згодом цей мебель став власністю цариці Олександри, яка дарувала його гідному наслідникові Люкресії — Распутінові. Біснуватий чернець казав, що в цій шафі шукає він своєї пророцької ясновидючости. Невідомо, чи сама радянська влада чи хтось приватний вивіз цю шафу до Берліна, щоби її добре продати. Шафа є зразком стародавнього мистецтва, вся різьблена в ґебані, прикрашена бронзованими вирізами з постатями сатирів і німф у соромітцьких позах. Висока на 2 метри, широка на 1 м. 60 цм. У самій середині є в ній годинник увесь зі золота. Коли натиснути таємну пружинку, відчиняються двері з цілою низкою маленьких шуфлядок і сховищ. У кожній шуфляді находився спеціяльний рід отрути. Можна уявити собі, що аматорів на таку діявольську машину найдеться в нинішній не дуже нормальній добі чимало.

— Гонорар за прогульки. Польське мін-ство освіти видало розпорядок, на основі якого вчителі діставатимуть дієти за наукові прогульки, уладжувані зі шкільною молоддю.

— Теміда в Золочеві „переочує". Селянин з околиці Золочева, Стахура, кохав багату доньку садівника і хотів з нею женитись. Коли її рідня і чути не хотіла про такий мезаліянс, він зробив те саме, що герої старих траґедій — пробив ножем дівчину і себе. Дівчину сміливіше так, що вона вмерла, себе слабше так, що видужав. Лава присяглих у Золочеві мала відповісти на питання: „Чи винен він у душегубстві?" і відповіла: „Ні". Другого питання: „Чи винен він в убивстві?" й не ставили і Стахура вийшов на волю. Прокуратор зголосив відклик неважности. Найвищий суд признав йому рацію: що розправа неважна, бо при ній переочили одно важне питання щодо вбивства. Підчас нової розправи в Золочеві суддя почав усе наново і поставив новій лаві присяглих ще раз те саме перше питання: „Чи Стахура винен у душегубстві?". Лава відповіла: винен. Закон передбачує кару смерти. Тепер знову зголосив відклик неважности адвокат: суд повинен був обмежитись лише до справи про вбивство, а не вертатись до питання про душегубство. Найвищий суд знову скасував засуд. Суд у Золочеві розбиратиме ту саму справу втрете; може цим разом уже правильно.

— З українського радянського кіна. Управа ВУФКУ рішила побудувати ще цього року нові кіна: у Кривому Розі (на 800 місць), в одному з міст Донбасу та в робітничій околиці Києва. Вона хоче вислати одного зі своїх членів до Америки для вивчення техніки зґукової фільми. Ще цього року мають купити пять зґукових установок для кінотеатрів на Україні. — Революційна фільма „Арсенал", ставлена по портових містах чорноморського побережа: в Одесі, Миколаєві та Херсоні одночасно з підготовчими лекціями, дискусіями та анкетами. — З нових фільм українсько-

---

без порозуміння з нами ввели, і теж від українців, посла з клюбу Б. Б. Богуславського. Треба було вітати запрошення представників білоруського громадянства, бо білорусинів у Раді не було. Але як зрозуміти те, що Ви на 7 українців і 3 білорусинів дібрали в Митрополітальну Раду пп. Короля, Лелявського, Серебряникова, Комаревича, — всі з РНО і від москвофілів з Галичини і гром. Пантелеймона і Бендасюка, разом 6 осіб, коли у складі Ради і без того було понад 10 росіян, або представників тієїж ідеольогії, що дібрані тепер 6 осіб. Чи ці особи теж були введені, як Річинський, чи ми, „в порядкѣ крайняго снисхожденія" і „ради сохраненія церковнаго мира"? На мій протест (17. VIII.), умотивований статистичними даними що-до національного складу православного населення в Польщі, Ваше Блаженство відповіли, що від Волині Ви не запросили жадного представника РНО. На жаль, я не знав, що вже тоді був запрошений о. Рогальський з Рівного, і не міг передбачити, що настоїть на свому Комаревич з Володимира, себ-то обидва саме з Волині. І все-ж таки на сесію Митрополітальної Ради 22. серпня 1928 р. ми явились. Більше того! Тактика українців в Митрополітальній Раді була остільки миролюбивою, що зискали вони собі симпатію посеред значної частини російської групи, тоді як активісти з РНО загострювали відносини, пригадаю особливо їхні настирливі домагання мати чисельну перевагу в організаційній, по скликанні церковного собору, комісії.

Та чи те миролюбіє знайшло відповідь і оправдання та зрозуміння в дальших наших відносинах? Ні! І те виявилось зараз-же після закінчення сесії, коли відбулась з моєї ініціятиви (бо я ясно бачив фальш положення!) вечором 24. VIII. 28 р. бесіда з Вами, на котрій були д-р Річинський, о. Пащевський, Артемюк, Соловій, Черкавський, Ясінський, Хруцький і я. І Ви, Ваше Блаженство, мабуть памятаєте ту бесіду, по тону і змісту цілком протилежну нараді з 1. липня, памятаєте мабуть і Вашу заяву, від котрої дрогнули вражені українські серця, а саме, що українська відправа може мати місце в парафії, коли всі 100 проц. парохіян погоджуються на неї, а раз знайдеться хоч один проти, то треба зберігати „традицію" і правити в російсько-словянській мові?" А щож уже з українським єпископом, реконструкцією консисторій, змінами в церковно-адміністративнім апараті по повітах, з перекладом Богослужебних книг? — Все це справи, умовлені на нараді 1. липня, в котрих не зроблено нічого і не видно було жадного наміру щонебудь зробити? На ділі та розмова з представниками українського громадянства 24. VII. 1928 р. була вже зірванням налагоджених було відносин. І нехай прийде й на мене анатема, але не відступлю від твердження, що представники українського народу не винні в тому, що спроба мирного полагодження, і в еволюційному порядку, церковно-національних питань нагло була обірвана. І не вони, а зокрема не д-р Річинський, відповідальні за нарушення „церковного миру".

Чому так сталося? Ваше Блаженство в своєму сумлінні те краще знаєте. Від себе-ж я, закінчуючи передачу ряду фактів, подам, що Митрополітальна Рада після серпня більше не була скликана, хоч мала бути скликана в осени 1928 р., що краєвий церковний собор, намічений на Різдво 1928—29 р., також не був скликаний. Виж, Ваше Блаженство, в осени 1928 року оповідали мені, що до всієї цієї акції громадянства („общественности") в церковному житті неприхильно поставився новий міністр ісповідань Світальський, а особливо був незадоволений він із включення Вами до складу Митрополітальної Ради громадських діячів — представників національностей. Звідсіля — нескликання Митрополітальної Ради і поховання краєвого церковного собору, котрий, правду кажучи, при тім адміністративно-виборчім церковнім апараті, якого Ви змінювати не бажали, не віщував для українців добра. Зрештою, в „Воскресном чтеніи" (ч. 17. ц. р.) надруковано, що на початку квітня ц. р. міністерство ісповідань повідомило Ваше Блаженство, що „Митрополитальний Совет не признается министерством за учрежденіе оффиціально существуущее и действующее", а це на Вашу просьбу виплатити видатки, понесені в час сесії Ради в серпні 1928 року. Чи потрібно з цих останніх фактів робити висновки? Думаю, що непотрібно, — вони ясні.

У світлі всіх наведених мною тут фактів якже без кінця сумно виглядає отой архипастирський акт відлучення від церкви д-ра Річинського! Як убога і жалю гідна в постанові Синоду ота „лямментація" про проявлені до „самочинних руководителей украинскаго церковнаго движенія" на чолі з д-ром Річинським „любовь и прощеніе", у відповідь на які вони нібито проявили „явное ожесточеніе и неисправимость"... Хто то став на перешкоді церковного мира і хто не захотів цього мира, з наведеного мною стає дуже і дуже ясним.

І ясна річ, що подібними актами не підіймається і не укріплюється авторитет церковної влади. Можливо, що пригадані мною факти були сусідними забуті, а для інших членів Синоду і зовсім не були відомі, хоча така справа, як анатема за-дини, вимагає, думаю, надзвичайної обережности і надзвичайно є відповідальною, *щоби самій не стати хулою на Духа Святого*, а тому, колиб цей лист з поданим фактичним матеріялом міг послужити до перегляду в Синоді Православної Церкви справи анатеми на д-ра Річинського, то виготовлення його булоб тимбільше оправдане, як також я є готовий до подачі цілого ряду познаних мені фактів, необхідних у цілі перегляду даної справи і вирішення її в дусі правди і справедливости, якими єдино повинні керуватися архипастирі в своїх рішеннях.

Луцьк, 15. травня 1929 р.

Іван Власовський,
посол до сойму і член Митрополитальної Ради.

го виробництва приладжена „Весна", що показує природу останнього сезону в її ріжноманітних проявах, — „У Заметах" з подій України за часів гетьманщини з 1918 р.; „Перша кінна" з подвигів армії Буденного і дві діточі фільми „Немає переляк" і „Шкідник" з наскрізь педагогічною тенденцією. Ці звістки виписуємо з „Прес-бюлетеню Всеукраїнського Фото-Кіно Управління", який попадає до нас дуже рідко, зовсім випадково, і який, на жаль, друкований є на циякьостилі так невиразно і на такім поганенькім папері, що деякі слова ледви можна розібрати.

— Завзятий антимілітарист. 10 літ ховався перед військом польський дезиртир Квасневський, з околиць Сандомира. У своїм селі Весолівка він вів невеселе життя, бо просиджував потайки роками на горищі своєї кучі, де рідня приносила йому їсти. За той час він утратив усі свої сили. Якби не великий дощ, що знищив кучу, він сидів би там і досі.

— В обороні чести кайзера. В околиці польського Лешна прийшов три місяці тому поліцай до селянина Виголи і показав йому наказ арештування. Вигода параграфів не розуміє і рішив, що сваритись уже пізно. Дав себе відставити до вязниці у Вронках, де мав сидіти 3 місяці. А що багато мав часу до роздумування, прийшов до переконання, що коли вийде з вязниці таки спитає, защо йому „вліпили" таку кару. Бодай щоби знати на майбутнє пропорції провини і кари. І довідався: у свій час німецький суд засудив його за словну образу кайзера Вільгельма і переслав цей присуд до виконання польському судові.

— Краса і школа. Столиця Ліфляндії, Мітава, пішла за прикладом великих міст і зорганізувала модний конкурс — жіночої краси. Королевою вийшла 18-літня гімназистка; її фотографія писалась за виставками крамниць, у журналах і в кінах, а деякі часописи, навіть чужинні, принесли замітки та статейки про вродливу дівчину. Жюрі мало нелегке завдання вибрати найкращу впоміж тисячі кандидаток. Та ще важчу ролю почув на своїх плечах директор гімназії, де вчилась красуня. Він скликав учительську конференцію і зібрав більшість голосів за поглядом, що гімназистці не вільно брати участи в таких „неморальних" конкурсах. Красуню виключили з гімназії безпосередно перед матурою. Її батьки внесли скаргу до міністерства освіти, що директор і вчительська рада перейшли свої компетенції. Одночасно педагоги причинились ще до зміцнення симпатій „місс Мітаві", яку інші гімназії запрошують здавати іспит в їхній школі. Не є виключене, що заки молоду красуню допустять до теоретичного іспиту зрілости, вона готова здати його практично і вийти замуж.

— Жінки мають більший успіх. У Бірмінгемі відкрила поліція, що одна дама, яка шукає праці є переодягненим мущиною. Цей мущина, що мав наймодернішу професію, бо грав на саксофоні, виправдувався на суді тим, що жінці нині лекше найти працю. Його звільнили, але за кару вже у судовій салі передали йому мужеське убрання для переодягнення, залишаючи на його ногах жіночі черевики з високими каблуками, бо не мали підхожих на його ногу.

— Щастя кінової зорі. Відома зоря американського екрану Ґрета Ґарбо, шведка, дістала 150 тисяч дол. спадщини від шведського режісера Стілера, що відкрив її і підготовив її карієру. Стілер кохався в Ґарбо без взаїмности і хотів дати їй ще один доказ своїх почувань.

— Справлення ошибки. У вчерашнім числі Діла в оголошенню Т-ва Дністер на I сторонї замість: До 31 травня ц. р. має бути до 31 жовтня ц. р.

Діти на село!

(Поклик Т-ва Вакаційних Осель.)

Як що-року, так і цього року Т-во Вакаційних Осель ладиться вислати найбідніші, наймарніші львівські діти на село, щоб відпочали по цілорічній шкільній праці, набрали сил на свіжому повітрі, на сонці серед зелені і відживилися на кращому харчі, як може їм дати родинний убогий дім. Дві ґрупи дітей, хлопці й дівчата, по 60 в кожній, зможуть виїхати на чотири-пять тижнів до Милованя під опікою учительок і учителів, які подбають вже про те, щоб вакації лишили у дітвори якнайкращі спомини і принесли справді хосен їх здоровлю. Але висилка 120 дітей на два місяці на оселю вимагає коштів, великих коштів. Виділ Товариства напротязі року стягав гроші, від кого й де міг, але членська вкладка в т-ві така дрібна (2 зол. у рік) і членів так мало, що з цього джерела не богато далося зібрати. А головне джерело приходів Товариства цього року відпало з причини відмови ґродського старости на публичну оселеву збірку під церквами й українськими установами, що мотивовано „nadmiernem obciążeniem społeczeństwa ншельного родаю уличнемі збюркамі". Це наразило Товариство на втрату що-найменше 1.000 зол., суму яка в значній части покривала рік-річно кошти висилки дітвори на село. Значить: 1.000 зол. зі збірки до каси Товариства не вплинули — але невже не можуть вони таки вплинути іншим шляхом?

Пригадуєте собі, шановні читачі, як зареаґувала частина польського громадянства, коли сойм відмовив військових кредитів маршалкові Пілсудському? Дрібничка! Кілька міліонів! І тих кілька міліонів порішили прихильники марш. Пілсудського зложити йому від себе в дарунку. І складають... А невже ж для нас здоровля 120 дітей, українських дітей, не варта стільки, що тих кілька міліонів, счеркнених з військового бюджету? Невже ж ми не спроможемося зібрати для „Т-ва Вакаційних Осель" тих мізерних 1.000 зол. без вистоювання під церквами, потрясання пушкою і припинання відзнак? Невже ж не може кожен і кожна з нас вибрати собі один день в місяці травні, в місяці розцвіту молодого життя, і замісць до пушки під церквою передати чи переслати свою жертву до касієрки т-ва п-ні Й. Паньківської (Чарнецького ч. 26.)?

Одначе не думайте, що ви будете перші в доброму ділі. Ні! Вас випередила громадка малих дівчаток школи У. П. Т. ім. Шевченка, які мин. суботи (18. ц. м.) уладила в салі Лисенка виставу на цїли Товариства. А зраджу ще одну діточу тайну: одна кляса одної рідної школи складає вже цілий рік на щадничу книжочку свої сотики, щоби з початком липня вислати одну або й дві товаришки своїм коштом на вакаційну оселю. Діти дітям!

А старші? Невже ж треба їх учити елементарних правил народньої економії? Коли святкуємо в цьому році вперше „День Матери", апотеозуємо її післанництво, то в першу чергу допоможім їй, тій бідній запрацьованій матері львівського пролєтаріяту, удержати її дитину при здоровлю, дитину, яка є скарбом не тільки своєї матери, але й цілого народу. Цей скарб треба нам берегти і плекати з усіх сил!

Образки з краю.

На сумні та прикрі теми нашого життя.

(Допис з Тернополя.)

Може в жаднім нашім місті кастовість і внутрішня гризня не затроїли нашого життя в такій мірі, як це діється в Тернополі. Під тим оглядом Тернопіль має вже вироблену, хоч відємну славу. Факти живого життя вказують на дуже малу культурність нашої інтеліґенції і то як під оглядом національним так і під оглядом громадянсько-політичного та товариського виховання. Маю на думці тих одиниць спожім інтеліґенції, які творять штучно „партійки" та „угруповання", а завданням яких є загарбувати владу в якійнебудь установі, щоби приказувати, тероризувати, ломати всіми засобами тих, що є або могли б бути вищі та цінніші від них. Всякі засоби боротьби для них добрі, — щоби тільки дійти до наміреної цїли.

Останній допис з Тернополя в „Громадськім Голосі" з дня 13. 4. 1929 ч. 16. про „Уидівський Подільський Голос" свідчить, якою завистю і ненавистю, а передовсім хамством і заїлістю лишуть його автори, тобто ґрупа людців, що від ряду літ робить тут тільки хаос, розсаджує і обезвладнює наше життя. Бо треба мати неабияку відвагу, щоби своїх противників звати „ундівсько-пияцькою бандою", — яка при допомозі часопису „Подільський Голос" ширить ґанґрену. Просто в „хамський" спосіб накидуються ті руїнники життя на одинокий часопис на Поділлі, накидуються на ундівського посла — котрий може одинокий з тутешньої адвокатської палестри дає суспільности безінтересовні, а нераз неоцінені прислуги, а котрого знання і культура є загально відомі і то не тільки серед нашого громадянства. Накидуються і на наші такі поважні установи — як „Народня Торговля" і „Укр. Банк" тому, що вони дають оголошення в згаданім часописі. Так то поступають наші доморослі соціялісти-радикали і то в спілці з тією ґрупкою, яка взагалі не спромоглася досі на кристалізацію своєї політичної думки.

Вони нібито хочуть стояти в обороні нашого міщанства з приводу статті в однім з попередніх чисел „Подільського Голосу" п. н. „Татарські люди". — Але забувають про те, що наше правдиве міщанство зовсім таких опікунів не потребує. З татарськими людьми можна ідентифікувати тільки ту ґрупу із них — котра підюджена нашими партійними і непартійними руїнниками-інтеліґентами прямує до знищення такої установи як Міщанське Брацтво. Описана компанія працює вже майже від двох літ, щоби прийти до влади в тій установі і не хто інший, тільки вони поділили міщан на табори, щоби в той спосіб дійти до цїли. Деякі людці з тієї ґрупи навіть засипують староство доносами, рекурсами, висилають депутації і в результаті зібрали вони пару одиниць споміж ними спантеличених міщан і віддали долю нашої громадської установи в руки польської влади. Замісць в дорозі порозуміння між нами самими налагоджати життя в товаристві „Міщанське Брацтво", взятись до зремонтування будинку для наших потреб так дуже невідповідного, що без сумніву можнаб зробити при допомозі теперішнього виділу, то ті люди, переважно фаміліянти, заводять свари за владу і з хитрістю змії хочуть доказувати, що новий виділ а не теперішний буде в силі „виздоровити" відносини в товаристві.

Таку систему „уздоровлювання" приноровлюють вони всюди. Ось для прикладу візьмім послідні збори „Рідної Школи", на яких один з „діячів" тієї ґрупи у питомий собі спосіб накинувся на весь учительський збір гімназії У. П. Т., не перебираючи в словах так, що не тільки педагоґ, але й кожний слухач був обурений такою „оздоровлюючою" промовою. Зареаґувала на цей виступ „Учительська Громада", хоч зневага відносилась тільки до збору У. П. Т. Одначе в „Учительській Громаді" найшлися люди, що уложили в цій справі відповідні резолюції та опублікували їх у „Громадянині". Справа найшла свій епільоґ аж у польському суді.

Коли перед місяцем скликано збори міщан у цїли заснування виборчого комітету для виборів до міської ради, то один з лідерів т. зв. нето „понад"- нето „поприпартійної" ґрупи невдоволених заявив, що збори неповні, бо нема на них соціялістів-радикалів і певно деяких фаміліянтів і тому вже заздалегідь змалював у чорних красках виборчу підготовчу працю. Це в нього цілком зрозуміле, бож тут справа маґістратських мандатів. Замісць спільно взятись до праці наші „бессервіссери" як не хитрістю, то наклепами стараються розкладати те, що будується. В тім переконанні, що до них належить монополь нашого громадського життя. Деяким „діячам" з тієї кліки вільно напр. виступити з тов. „Бесіда" нібито тому, що там нема ґазетки „Світла", а в дійсности тому, щоби не платити вкладки. Вільно іншому з тієї ґрупи постаратись за уділення безпроцентового кредиту для фаміліянта з фондів „Заведення кн. Острожського". І все в порядку. Зате громи кидають і бурю сіють ті люди проти всего, що діється без них.Колиж вони опанують якою установою, то стають супроти всіх противників в тих установах безоглядні. Наприклад у т-ві „Труд", яке, до речі кажучи, зовсім мертве, вони є дуже жорстокі у стяганні претенсій навіть з процесів, нимиж розпочатих, і то проти нашого визначного громадянина, котрого вони викинули з посади на брук. Але про те, щоби т-во „Труд" почувалося до обовязку заплатити свій довг іншій бідній установі, нема навіть мови.

Для прикладу навів я кілька фактів, щоби показати методи і шляхи, якими йдуть наші розбивачі на тернопільськім ґрунті. Отже невелика ґрупа людей присвоює собі там монополь на розуміння національної чести і відсуджує в некультурний і хамський спосіб інших людей, які є іншої як вони думки, малощо не від національної чести. Під кінець хочу згадати ще одно. В останньому числі орґану „Ми Молоді" ч. 5—6. пятнується між іншим виділ т-ва „Українська Бесіда", називаючи його членів „пияками-картярами". Товариство Бесіда не є в руках описаної ґрупи людей і тому вона з нього невдоволена. Для тієї ґрупи чомусь незрозуміле, що якесь товариство може без них істнувати і розвиватися. Бесіда є т-вом касиновим і тому мабуть автори допису в орґані „Ми Молоді" не можуть того зрозуміти, що в касинових товариствах можна грати в карти і випити склянку пива. Видно, хочуть вони осягнути те, щоби взагалі розвалити і товариське життя в Тернополі та щоби замісць у Бесіді тернопільські громадяни шукали розривки по жидівських шинках.

З наведеного видно, що в Тернополі запанувала невиносима атмосфера, яка вимагає основного прочищення та відсвіження. Варто, щоби над тим застановилися і вже раз рішилися попрацювати над її відсвіженням усі тернопільські чинники, бо інакше доведуть до виновища негідного культурної нації.

Е. Тернопільський.

З театру.

Малий Театр: „ЛЮБОВ БЕЗ СОТИКА“, комедія на три дії *С. Кеджинського.*

Найсильніші почування слабнуть інколи без піддержки капіталу. Найчесніші жінки та мущини затрачують розуміння між чесністю і делікатною ошукою, коли тратять ґрунт під ногами. Любов без сотика стає щораз рідшим явищем серед післявоєнної інтеліґенції, що хотіла би погодити приємне з корисним себ-то мати користь в приємности. Всі поняття про мораль, чесність, подружа та дружбу змінились у нашій добі так дивоглядно, як жінка, що ще вчора була матроною, а нині наслідує молодість при помочі кравця, фризієра та косметиста.

Із цієї плутанини автор вибрав низку веселих типів і комічних сцен і склав із них наскрізь паризьку сезонову комедію. Ідеал такої комедії: розважити, розсміяти, спонукати до кількох легких рефлексій дотепним анекдотом, який ле має в собі більше перцю як кремової пінки. Оповідати таких анекдотів не слід заздалегідь, коли радимо іншим послухати їх особисто, а не хочемо псувати найважливішого настрою підчас паризької комедії: зацікавлення як автор розвяже накопичені ситуації. Хто схоче найти в „Любові без сотика“ кілька гострих уваг на адресу дуже поширеного типу післявоєнних комбінаторів, інтеліґенції, що силоміць живе понад свої засоби, хто схоче найти типи з легко забрудненими, дарма, що й манікюрованими пальцями, хто схоче обмежитись до фарсових ситуацій — кожний найде там те, чого бажає, в приємній усміхненій формі. Кому що треба: одному фільософія, другому скоботи.

Пєсу грали з таким самим вдоволенням, як слухали її. П. Міля Чайковська мала всі прикмети паризької чаруючої артистки і нагадувала Івонну Пре́нтам. П. Я. Страхоцький може був трохи за поважний для комедії в такім тоні. Незрівнаний був Добжанський; усі інші достроєні до головних виконавців.

М. Р.

Жертви на оселю робітників пера.

ВИКАЗ ч. 15.

На заклик „Т-ва письменників і журналістів ім. Ів. Франка“ зложили на оселю українських робітників пера: 260) о. митр. А. Шептицький (з здеклярованої суми) — 100 зол., 261) нот. Володимир Левицький, Винники — 100 зол., 262) С. і В. Тарнавецькі, Львів — 5 зол., 263) о. Йосиф Логинський, Струтин Нижний — 5 зол., 264) Іван Сполітаксвич, Львів — 10 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Вівторок 21-го, г. 7·30 веч. „Тоска“. Гостинний виступ М. Голинського.

Малий Театр:

Вівторок 21-го, г. 7·30 веч. „Кохання без сотика“.

Кіна.

„Аполльо“: „Кандидатки на розвід“ і „13-ий присяжний“.

„Кольосеум“: „Таверна тисяча насолод“ і Ж. Верна „Діти кап. Ґранта“.

„Лев“: „Мадам Рекаміє“.

„Люна“: „Боротьба за ізмараґд“.

„Марусенька“: „Сповідь жінки“ і „Весела війна моряків“.

„Оаза“: „Неборак“.

„Палас“: „Гегенна пасербиці“.

„Пан“: „Могила серед ледників“.

„Пасаж“: „На жовтих водах Янг-Це-Кянгу“.

„Уціха“: „Місто чудес“ (Фейрбенкс).

„Фатаморгана“: „Арлекінада життя“ Яннінґс).

„Химера“: „Наречений з дансінгу“.

Програма радіо.

Четвер 23-го.

Льондон (358). 21·00 Концерт симфон. орхестри.

Париж (1744). 21·35 Концерт.

Берлін (475,4). 20·00 „Його Висо́кість танцює вальса“.

Відень (519,9). 20·05 Фрагмент опери.

Мілано (504,2) 20·30 „Люкресія Борджія“ Доніцетія.

Рим (455,9). 21·00—53·10 Симфонічна орхестра.

Будапешт (545). 21·00 Концерт. 22·00 Циганська музика.

Москва (1442,3). 19·00 Опера. (1442,3). 17·16 Дута орхестра.

Харків (1680). 16·30 Концерт.

Варшава (1395,1). 17·55 Сучасна музика. 23·00 Музика з каварні.

Познань (339,8). 17·56 Сучасна музика.

Братислава (277·8). 16·30 Концерт.

Прага (343,2) 21·00 Концерт.

Пятниця 24-го.

Льондон (358). 22·35 Концерт.

Париж (1744). 16·45 Концерт. 21·35 „Льоґенґрін“.

Берлін (475,4). 20·00 Радіоорхестра. 21·40 Смичковий концерт.

Відень (519,9) 20·15 Камерний квартет. 21·00 Балади.

Рим (443,8). 21·00. Вечір національного свята (гимни та оперетка).

Мілано (504,2) 20·30 Симфонічний концерт.

Ленінград (1000). 19·30 Музично-літерат. вечір.

Москва (1442,3). 19·00 Концерт.

Харків (1680). 18·30 і 20·00 Концерт національ. меншостей.

Київ (775). 19·00 Музичні продукції.

Варшава (1395,1). 17·15 Концерти з Познаня.

Кошиці (265,5). 20·20 Музика Дворжака.

Братислава (277,8) 16·30 Концерт.

Загреб (303,3). 20·35 Славянська музика.

Прага (343,2). 16·25 Камерний концерт.

Берн (406). 20·30. Орхестра мандолін.

Берно (432,3). 19·05 Концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Панахида за бл. п. С. Петлюру Відділ Тов. „Український Центральний Комітет“ у Львові сповіщає Українське Громадянство, що в неділю 26 травня 1929 р. заходами Т-ва відбудеться в Свято-Юріївській православній церкві при вул. Францішканській ч. 3 в українській мові Заупокійна Літургія і Панахида по бл. п. **Голові Директорії і Головнім Отамані Війська Української Народньої Республики Симоні Петлюрі.** Літургію і панахиду за всіх поляглих за волю України відспіває хор в українській мові. Початок літургії в год. 10. рано, а панахиди в год. 12. **Управа Товариства.** 1 3

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

БІЖУТЕРІЮ, СРІБЛО, ГОДИННИКИ поручає дешево Домбровскі-Розважевскі Львів (Готель Жоржа) вул. Академічна ч. 2. Догідні услівя 1366 33—?

ПРОДАМ 113 морг. фарму разом з машинерією за 1900 дол. в Канаді. Ласкаві зголошення під „Фарма“ до Адміністрації Діла. 2014 2—2

НА ПРОДАЖ передвоєнна малоуживана дуже практична комбінована косарка марки „Адмірал“ зі всіма додатками за 70 ам. долярів. Зголошення приймає п. Евгенія Стерижкова. Пустомити loco. 2063 2 3

КУПЛЮ більшу кількість поля чорнозему, найрадше ерекціонального. Ласкаві зголошення слати до Адміністрації Діла під „Чорнозем“ 2013 2-3

ГОДИННИКИ тільки найліпших фабрик прецізійні продає за готівку і на рати від десятків літ з найліпшої сторони звісна фірма **Іван Зельтенрайх**. Львів, пл. Марійська ч. 5 3 167-?

КЕЛЬНЕРСЬКІ і фризієрські блюзи і іншу охоронну одіж продає по фабричних цінах „Vallium“ вул. Вірменська ч. 3. Тел. 54—24 2041 1—1

ДО НЕГАЙНОГО ПОЗИЧЕННЯ піяніна і фортепяни поручає „Дім Шопена“ Львів, вул. Сикстуська ч. 11. 2064 1—1

СОНЯЩНИЙ осібний покій для двох студентів від зараз з віктом або без. Здорова околиця, середмістя, біля Високого Замку у п. Кордасевич, вул. Чарнецького ч. 26/I 2067 1—1

ПРИЙМЕ хлопців до вивчення дяківського звання Сенишин, дяк і управитель хору. Стрий, вул. Церковна ч. 5. 2069 1—2

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Специяліст недуг легінів, серця і жолудка

Д-р Фелікс Ган

Львів, Городецька 46.

432 **Пересвітлення Рентгеном.** 15—24

24 зол. СТОЛОВЕ НАКРИТТЯ **24 зол.**

з хінського срібла: 6 ложок, 6 виделок, 6 ножів і 6 ложочок тільки у

Б. ГРИНБЕРГА, ЛЬВІВ,

вул. Сикстуська ч. 4 Тел. 59—2

Ширіть наш часопис!

З БАНКИ, імбрики і взагалі всіляке кухонне начиння, повинно бути завсіди ідеально чисте і світяче.

Нічо дивного, що кожна ґаздиня хвалиться, взірцево одержуваною кухнею. Хто раз випробував Vim, цей без нього не може обійтися. Терти предмети вогким платком посипаним Vim-ом, а відтак довести до полиску мягкою стиркою.

Vim можна уживати не тільки до кухонного начиння, але також до всього дома, що тільки вимагає полірованого чищення.

Vim продається в малих пачках також в догідних пушках.

VIM

V. P. 12.

пнеуматики „MICHELIN“ поручає фабричний склад **ВИТОВД ТРАНДА** Львів, вулиця Подлевського 2. Телефон 8 43.

2006 1—5

ПЕРШОРЯДНИЙ ФОРТЕПЯН

з англійською механікою на дуже догідних услівях оказійно продасть 2065 1—1

„ДІМ ШОПЕНА“

Львів, Сикстуська 11.

Подяка.

ВП. Пану Д-рови Олександрові Рибчевському, лікареви в Мостах Великих складаю щиру подяку за безкористне лічення і дбайливу опіку, виявлену в часі довготревалої недуги бл. п. моєї матері.

2068 Станислава Дубасівна.

Присилайте передплату!

За редакцію відповідає Василь Му...

Видає Видавнича Спілка „Діло“.

В друкарні Видавничої Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10.